Κ. Ι. ΚΑΛΙΤΣΗ

Η ΘΥΡΑΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΤΥΜΟΝ ΑΥΤΗΣ

Πόλις ἢ χῶρος ἡ Θυραία;

Ἡ Θυραία (1) ἐτύγχανε γνωστοτάτη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ περιώνυμον μάχην τῶν ἑξακοσίων λογάδων, ἥτις, ἀποτελέσασα περίλαμπρον παράδειγμα πατριωτικῆς αὐτοθυσίας, ὑμνήθη ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου (2), Διοσκουρίδου (3), Δαμαγήτου (4),

---

1. Περὶ τῶν λόγων, δι' οὓς ἐπιβάλλεται ἡ διὰ διφθόγγου γραφὴ τοῦ ὀνόματος, ἐν τέλει τῆς παρούσης.

2. «Οἱ δε τριηκόσιοι, Σπάρτα πατρί, τοῖς συναρίθμοις
Ἰναχίδαις Θυρέαν ἀμφὶ μαχεσσάμενοι,
αὐχένας οὐ στρέψαντες, ὅπᾳ ποδὸς ἴχνια πρᾶτον
ἁρμόσαμεν, ταῦτα καὶ λίπομεν βιοτάν.
ἄρσενι δ' Ὀθρυάδαο φόβῳ κεκελυμμένου ὅπλον
καρύσσει· «Θυρέα, Ζεῦ, Δακεδαιμονίων.
Αἰ δέ τις Ἀργείων ἔφυγε μόρον, ἧς ἀπ' Ἀδράστου.
Σπάρτᾳ δ' οὐ τὸ θανεῖν, ἀλλὰ φυγεῖν θάνατος».
Παλ. Ἀνθ. VII 431.

Κατὰ τὸν Bergk ἀνήκει εἰς τὸν Λεωνίδαν τὸν Ταραντῖνον ἢ τὸν Ἀντίπατρον τὸν Σιδώνιον, κατὰ δὲ τὸν Hecker εἰς τὸν Διοσκουρίδην.

3. «Τίς τὰ νεοσκύλευτα ποτὲ δρυΐ τᾷδε καθᾶψεν
ἔντεα; τῷ πέλτα Δωρὶς ἀναγράφεται;
πλάθει γὰρ Θυρεᾶτις ὑφ' αἵματος ἅδε λοχιτᾶν,
χἀμὲς ἀπ' Ἀργείων τοὶ δύο λειπόμεθα
πάντα νέκυν μάστευε δεδουπότα, μή τις ἔτ' ἔμπνους
λειπόμενος Σπάρτᾳ κῦδος ἔλαμψε νόθον
ἴσχε βάσιν, νίκα γὰρ ἐπ' ἀσπίδος ὧδε Δακώνων
φωνεῖται θρόμβοις αἵματος Ὀθρυάδα.
χὠ τόδε μοχθήσας σπαίρει πέλας, ὦ πρόπατορ Ζεῦ
στύξον ἀνικάτω σύμβολα φυλόπιδος». ξ. ἀ 430

4. «Ὦ Δακεδαιμόνιοι τὸν ἀρήιον ὕμμιν ὁ τύμβος
Γύλλιν ὑπὲρ Θυρέας οὗτος ἔχει φθίμενον
ἄνδρας, ὃς Ἀργείων τρεῖς ἔκτανε καὶ τόδ' ἐπεῖπεν·
Τεθναίην Σπάρτας ἄξια μιμησάμενος». ξ. ἀ. 432

Γαιτουλικοῦ (5), Νικάνδρου τοῦ Κολοφωνίου (6), Χαιρήμονος (7) καὶ τοῦ Ἰσοκράτους (8)

Οἱ νεώτεροι θεωροῦντες ταύτην πόλιν ἀνεζήτησαν πολλαχοῦ. Οὕτως ὁ Leake εἰς τὴν παρὰ τὸ Ἄστρος μονὴν Λουκοῦς (9), ὁ Curtius εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἢ εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, θεωρῶν πιθανωτέραν τὴν δευτέραν (10), ὁ Lolling εἰς τὸ ἀντέρεισμα τοῦ Πάρνωνος «Ἑλληνικὸ» ἢ «Τειχιό» (11), συμφωνοῦντος τοῦ Heberdey (12), ὁ Ross, ὁμολογῶν δυσχέρειαν, ὡς ὁ Curtius (13), εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τῆς θαλάσσης (14), ἀκολουθῶν τὸν Θουκυδίδην (15), ὁ Bursian εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Παραλίου Ἄστρους (16) καὶ ὁ Kiepert εἰς τὸν ἀνατολικῶς τοῦ Ἄστρους καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Μελιγοῦ λόφον «Καστράκι», ἀνήκοντα εἰς τὴν ἄλλοτε μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος (17), συμφωνοῦντος τοῦ Frazer (18), ὁ δὲ Boblaye θεωρεῖ ἄλυτον πρόβλημα τὸν καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς πόλεως, ὡς καὶ τῶν Θυραιατικῶν κωμῶν, εἰ καὶ ὁρίζει τούτων τὴν Ἀνθήνην (19).

---

5. «Δισσὰ τριηκοσίων τάδε φάσγανα Θούριος Ἄρης
ἔσπασεν Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων,
ἔνθα μάχην ἔτλημεν, ἀνάγγελον, ἄλλος ἐπ' ἄλλον
πίπτοντες· θυρέα δ' ἦσαν ἄεθλα δορός» ἔ. ἀ. 244

6. «Ζεῦ πάτερ, Ὀθρυάδα τίνα φέρτερον ἔδρακες ἄλλον,
ὅς μόνος ἐκ Θυρέας οὐκ ἐθέλησε μολεῖν
πατρίδ' ἐπὶ Σπάρταν, διὰ δὲ ξίφος ἥλασε πλευρὸν
δοῦλα καταγράψας σκῦλα κατ' Ἰναχιδᾶν»; ἔ. ἀ. 526

7. α' «Κλεύας Οὐτυμοκλεῖος ὑπὲρ Θυρεᾶν δόρυ τείνας
κάτθανες ἀμφίλογον γᾶν ἀποτεμνόμενος». ἔ. ἀ. 720

β' «Τοῖς Ἄργει Σπάρτῃ τ' ἴσαι χεῖρες, ἴσα δὲ τεύχη
συμβάλομεν. Θυρέαι δ' ἦσαν ἄεθλα δορός.
ἄμφω δ' ἀπροφάσιστα τὸν οἶκαδε νόστον ἀφέντες
οἰωνοῖς θανάτου λείπομεν ἀγγελίαν». ἔ. ἀ. 721

8. «Ἀναμνήσθητε δὲ τῶν ἐν Διπαίᾳ πρὸς Ἀρκάδας ἀγωνισαμένων, οὓς φασιν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παραταξαμένους τρόπαιον στῆσαι πολλῶν μυριάδων, καὶ τῶν τριακοσίων τῶν ἐν Θυρέαις ἅπαντας Ἀργείους μάχῃ νικησάντων . . .» Ἀρχίδαμ. Στ' 99. Τὴν μάχην γνωρίζει καὶ ὁ Statius: «et Lacedaemonian Thyrea lectura cruorem» (Thel. IV 46), ἔτι δὲ καὶ ὁ Ovidius: «corpora non leto missa trecenta forent» (Fast. 2, 663).

9. Tr. in the mor. II 486—Peloponn. 295. Ἐνταῦθα ὁ Heberdey τὴν θυραιατικὴν πόλιν Ἀνθήνην (Hitzig—Blümner: Paus. des Beschr. von Griech. II 480, I, Leipsig 1899), οἱ δὲ Bursian (Georg. von Griech. II 71) καὶ Lolling (Frazer Paus. Descr. of. Gr. III 308) τὴν Εὖαν.

10. Peloponn. II 378 καὶ 381. Κατὰ τὸν Bursian (ἔ. ἀ.) ἡ Ἀνθήνη.

11. Hell. Land. 166. Κατὰ τὸν Leake (Tr. in the mor. II 494 καὶ Peloponn. 296) ἡ Ἀνθήνη καὶ τὸν Rose (Reisen. und Reis. 171) καὶ Bursian (Frazer ἔ. ἀ.) ἡ Νηρίς.

12. Hitzig—Blümner (ἔ. ἀ.).

13. ἔ. ἀ. 327.

14. Reise und Reis. 159.

15. IV 57, 1.

16. Geogr. von Griech. II 69.

17. Frazer Paus. descr. of Gr. III 308.

18. ἔ. ἀ. Κατὰ τὸν Ross (Reisen und Reis. 163) ἡ Ἀνθήνη.

19. Recherches Geogr. 68 καὶ 69.

Ὡς πόλιν ἐπίσης ἀποδέχονται οἱ Pape, Creuzer—Baehr ([20]), Hitzig—Blümner ([21]), Sleemann ([22]), Beckby ([23]), Dindorfius ([24]), Bölte ([25]), Lübkers ([26]) καὶ ἄλλοι.

Ὑπῆρξεν ὅμως πόλις Θυραία; Πάντες οἱ ἀνωτέρω στηρίζονται ἀσφαλῶς εἰς τὸν Θουκυδίδην ([27]), δοθέντος ὅτι δύο τυγχάνουσι καθ' ἡμᾶς οἱ λόγοι, δι' οὗς δύναται νὰ ἀληθεύῃ ἡ ἄποψις αὕτη:

---

20. Herod. Halicarn. Musae, I 177, Lipsiae 1856.
21. Paus. des berschr. von Griech. II 479, 22.
22. Herodot. 301. Cambridge 1927.
23. Anthol. Gr. (B. VII 244).
24. Herodot. Libr. IX 514 Paris.
25. R. E. III A 1341.
26. Real Lex., Leipsig 1914.
27. α' B. 27. 2. Ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην αὐτῶν πέμψαντες ἐποίκους ἔχειν· καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. Ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν καὶ τῶν εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ δὲ Θυρεᾶτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἔστιν ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα».

β' IV. 56, 2: «. . . ἐς Κύθηρα. Ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας τῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. Νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐνοικεῖν διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφισι γενομέας καὶ τῶν Εἰλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας καὶ ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἔστασαν».

γ' IV 57. 1, 2, 3: «Προσπλεόντων, οὖν, ἔτι τῶν Ἀθηναίων, οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. Καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ' αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο εἰς τὸ τεῖχος κατακλῄεσθαι· ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ αἱροῦσι τὴν Θυρέαν. Καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν, τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν ἄρχοντα, ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων, Τάνταλον τὸν Περικλέους· ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος».

δ' V. 14: «Ξυνέβαινε δὲ καὶ πρὸς Ἀργείους αὐτοῖς τὰς τριακονταέτεις σπονδὰς ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι, καὶ ἄλλας οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, εἰ μή τις αὐτοῖς τὴν Κυνοσουρίαν γῆν ἀποδώσει».

ε' V. 41, 2: «Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι ἠξίουν δίκης ἐπιτροπὴν σφίσι γενέσθαι ἢ ἐς πόλιν τινὰ ἢ ἰδιώτην περὶ τῆς Κυνοσουρίας γῆς, ἧς ἀεὶ πέρι διαφέρονται μεθορίας οὔσης (ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην πόλιν, νέμονται δ' αὐτὴν Λακεδαιμόνιοι): ἔπειτα δ' οὐκ ἐώντων Λακεδαιμονίων μεμνῆσθαι περὶ αὐτῆς, ἀλλ' εἰ βούλονται σπένδεσθαι, ὥσπερ πρότερον, ἑτοῖμοι εἶναι, Ἀργεῖοι πρέσβεις τάδε ὅμως ἐπηγάγοντο τοὺς Λακεδαιμονίους ξυγχωρῆσαι, ἐν μὲν τῷ παρόντι σπονδὰς ποιήσασθαι ἔτη πεντήκοντα, ἐξεῖναι δὲ ὁποτεροισοῦν προκαλεσαμένοις, μήτε νόσου οὔσης μήτε πολέμου Λακεδαίμονι καὶ Ἄργει, διαμάχεσθαι περὶ τῆς γῆς ταύτης, ὥσπερ καὶ πρότερόν ποτε, ὅτε αὐτοὶ ἑκάτεροι ἠξίωσαν νικᾶν, διώκειν δὲ μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω τῶν πρὸς Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα ὅρων».

στ' VI. 95, I: «Τοῦ δ' αὐτοῦ ἦρος καὶ ἐπ' Ἄργος στρατεύσαντες Λακεδαιμόνιοι μέχρι

Ἡ διαστολὴ ὑπ' αὐτοῦ τῆς Θυραίας ὡς τόπου οἰκήσεως τῆς πρὸς νομὴν γῆς (28) καὶ ἡ διάκρισις αὐτῆς ἀπὸ τῆς «Θυραιάτιδος γῆς». Ἀλλὰ προσεκτικὴ τῶν πραγμάτων ἔρευνα καταδεικνύει ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὗτος δὲν ἔχει ἑρμηνευθῆ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ λοιπὰ αὐτοῦ χωρία καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς.

Οὕτως ὁ ἱστορικὸς ἐκθέτων τὸν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκπατρισμὸν τῶν Αἰγινητῶν ἀναφέρει ὅτι εἰς αὐτοὺς «οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι» (29). Ἐν πρώτοις ἡ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐνδεχομένως γεννωμένη ἄποψις τῆς Θυραίας ὡς πόλεως ἐνέχει σημεῖα ἀντιλέγοντα εἰς αὐτήν, διότι ἡ ἐγκατάστασις αὕτη, εἰς ἔδαφος φίλιον μάλιστα, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐκδοχὴν ὅτι ἡ Θυραία ἀπετέλει πόλιν καὶ δὴ πρωτεύουσαν (30), καθ' ὅσον ἢ ἐστερεῖτο αὕτη κατοίκων, ὅτε δὲν ὑφίστατο ὡς πόλις, ἢ ἐπεβάλλετο ἐκτόπισις τοῦ ἐνοικοῦντος εἰς αὐτὴν φιλίου πληθυσμοῦ, ἀναταραχή, ἥτις ἐὰν εἰς περιπτώσεις εἰρήνης δὲν εἶναι δυνατή, εἰς πολεμικὰς περιόδους δὲν τυγχάνει νοητή. Ἐκτὸς τούτου εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ Θυραία διαστέλλεται ἐνταῦθα τῆς «γῆς» τῆς παραχωρηθείσης πρὸς νομήν, ἀλλ' ἡ συνύπαρξις τοῦ ἄρθρου («τὴν γῆν») σημαίνει πᾶσαν τὴν ἔκτασιν, ὅτε συνάγεται ὅτι ἡ Θυραία ἐστερεῖτο κατοίκων. Εἰς τὴν πιθανὴν ἄποψιν ὅτι οἱ Αἰγινῆται ἐγκατεστάθησαν πλησίον τῆς—μὴ ὑπαρχούσης καθ' ἡμᾶς—πόλεως ἀντίκειται ἡ ῥητὴ τοῦ ἱστορικοῦ μαρτυρία «Θυρέαν οἰκεῖν», διότι ἄλλως θὰ ἐδηλοῦτο τοῦτο. Ἡ παραχώρησις ἔτι ὁλοκλήρου τῆς πρὸς καλλιέργειαν καταλλήλου γῆς ἀποκλείει τὴν ἄποψιν ταύτην. Κατὰ ταῦτα ἡ διάκρισις τῆς Θυραίας ἀπὸ τῆς «γῆς» δὲν δηλοῖ ἰδιαίτερα ἀντικείμενα, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὰς σχέσεις τῶν νέων κατοίκων πρὸς τὴν χώραν, ἐν ᾗ ἐγκατεστάθησαν, σημαίνουσα τὴν παροχὴν εἰς αὐτοὺς ὡρισμένων ἀστικῶν δικαιωμάτων πρὸς συντήρησίν των.

Εἰς ἀμηχανίαν βεβαίως ἐμβάλλει ὁ ἐν συνεχείᾳ ὅρος «Θυρεᾶτις γῆ», ὅστις ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται σημαίνων διάφορόν τι τῆς Θυραίας, τὴν περιοχὴν τουτέστιν αὐτῆς καὶ πόλιν ὑποθέτει τις ἀνευρίσκων εἰς τὸν αὐτὸν συγγραφέα (31) «ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνοσουρίας (32) γῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς». Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιπαρέλθωμεν τὴν ἀνωτέρω μετάπτωσιν τοῦ ἱστορικοῦ ἀπὸ τῆς Θυραίας, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν «Θυρεᾶτιν γῆν», διὰ λόγους γνωστοὺς δὲν εἶναι σύνηθες νὰ ἱδρύωνται πόλεις—καὶ μάλιστα πεδιναὶ—ἐπὶ τῶν ὁρίων αἰωνίων ἐχθρῶν—καὶ ἄν ποτε ὑπῆρξαν ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν—, πρὸς τούτοις δὲ ταῦτα ἀποσαφηνίζονται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐκθέτων τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Νικίου τῷ 424 κατὰ τῆς Θυραίας γράφει: «Προσπλεόντων οὖν τῶν Ἀθηναίων, οἱ Αἰγινῆται τὸ ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης» (33). Ἡ μνεία «ἄνω πόλεως» εἴτε ἀκρόπολιν εἴτε ὑψηλὸν πόλεως σημεῖον σημαινούσης (34) ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα ἰσχυρὸν κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι ἡ Θυραία ὑπῆρξε

μὲν Κλεωνῶν ἦλθον, σεισμοῦ δὲ γενομένου ἀπεχώρησαν. Καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἐσβαλόντες ἐς τὴν Θυρεᾶτιν ὅμορον οὖσαν λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολλὴν ἔλαβον, ἢ ἐπράθη ταλάντων οὐκ ἔλασσον πέντε καὶ εἴκοσι».

28. II, 27, 2.

29. Αὐτόθι.

30. Frazer ἔ. ἀ.

31. IV. 56, 2.

32. Κατὰ τοὺς Bekker, Klassen, Steup κτλ., κατ' ἄλλους δὲ Κυνουρίας.

33. IV. 57, 1.

34. Θουκυδ. α'. I. 93, 7: «Τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως».

β'. II. 48, 2: «Ὕστερον δὲ καὶ εἰς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο καὶ ἔθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη».

πόλις, καθ' ὅσον, ἐὰν αὕτη παρεχωρήθη ὡς πόλις πρὸς οἴκησιν, οἱ δ' Αἰγινῆται κατῴκησαν δι' ἀσφάλειαν εἰς τὸ «ἄνω» μέρος αὐτῆς, προκύπτει τὸ ἐρώτημα ποῖοι ἐτύγχανον οἱ κατοικοῦντες τὸ λοιπὸν τμῆμα, πρᾶγμα, ὅπερ οὐδέποτε ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ, καθ' ὅσον αἱ διαθέσεις τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀνάγκην θὰ ἦσαν ἐχθρικαὶ καὶ πρὸς τοὺς δευτέρους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔθεσαν ἑαυτοὺς εἰς μοῖραν ἥσσονα ἀσφαλείας. Συνάγεται, λοιπόν, ὅτι οὐδετέραν τῶν ἀνωτέρω σημασιῶν κέκτηται ἐνταῦθα ἡ «ἄνω πόλις», ἥτις κατὰ ταῦτα σημαίνει πόλιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, μεσόγειον· ἀπεῖχεν ἄλλως τε κατὰ τὸν ἱστορικὸν ἡ νέα τῶν Αἰγινητῶν ἑστία ἀπὸ τῆς θαλάσσης δέκα στάδια, τοῦτο δὲ ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν ἀνωτέρω πληροφορίαν τοῦ συγγραφέως ὅτι ἡ Θυραία ἐτύγχανε μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἐνισχύει τὴν ἄποψιν ὅτι αὕτη δὲν ἀπετέλει πόλιν, καθ' ὅσον ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους μόνον ἡ πεδιὰς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν ἰδιότητα αὐτήν. Δὲν πρέπει, ἄρα, νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸν «ἄνω τόπον» τοῦ Πλάτωνος ([35]), εἰς τοῦτο δὲ πιθανώτατα ὀφείλεται τὸ σφάλμα τοῦ Παυσανίου τονίζοντος ὅτι οἱ Αἰγινῆται ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀνθήνην ([36]), ἥτις, ὡς προσεχῶς θὰ ἀποδείξωμεν, ἐτύγχανεν ὀρεινή.

Ἐν συνεχείᾳ ἐκτίθεται: «Οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες καὶ χωρήσαντες πάσῃ στρατιᾷ αἱροῦσι τὴν Θυρέαν» ([37]). Ἡ συνήθης χρῆσις τοῦ αἱρεῖν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κυριεύειν πόλιν δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα ἐνταῦθα, ἐφ' ὅσον ὁ ἱστορικός, ἐν ᾧ ἀναμένομεν τὴν τύχην τῆς ἄνω πόλεως τῶν Αἰγινητῶν, εἰσάγει ἀπροσδοκήτως ἕτερον στοιχεῖον, τὴν «Θυρέαν», εἰς τὴν ὁποίαν προηγουμένως εἶχεν ἀναφέρει ὅτι εἶχον ἐγκατασταθῆ οὗτοι, ἀλλ' ἡ προκύπτουσα δυσχέρεια καὶ ἐκ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἀφηγήσεως αὐτοῦ «καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν» μόνον κατ' ἐπίφασιν ὑφίσταται, διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι δημιουργεῖται ἐντύπωσις περὶ πόλεως Θυραίας, ἐφ' ὅσον μετὰ τὴν ἅλωσιν ταύτης ἀναφέρει πυρπόλησιν πόλεως ([38]), ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα σοβαρὸν κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, δοθέντος ὅτι, ἐὰν ἡ Θυραία ἐτύγχανε πόλις, ὁ Θουκυδίδης θὰ ἔθετε τὴν ἁρμόζουσαν δεικτικὴν ἢ ἐπαναληπτικὴν ἀντωνυμίαν ἀποφεύγων τὸ ἄρθρον. Ἡ παράλληλος, λοιπόν, θέσις τῶν λέξεων «Θυρέα» καὶ «πόλις» ἐνισχύει τὴν ἄποψιν ὅτι πρόκειται περὶ πραγμάτων διαφόρων. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ ἱστορικὸς ἀναφέρεται εἰς τὰ κατὰ τοὺς Αἰγινήτας, τοὺς ὁποίους μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως

γ'. III. 34, 1: «Παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τῶν Κολοφωνίων, οὗ κατῴκηντο Κολοφώνιοι τῆς ἄνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους . . ».

δ'. IV. 54, 1, 2: «Τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων . . . καὶ μάχης γενομένης ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν . . .».

ε'. IV 66, 4: «. . . ἔπειτα καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐκδοῦναι».

στ'. IV 69, 3: «. . . καὶ οἱ ἐν Νισαίᾳ δείσαντες, σίτου τε ἀπορία (ἐφ' ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο) . . .».

35. Πολ. 435 Ε: «. . . οἷον οἱ κατὰ τὴν Θρᾴκην τε καὶ Σκυθικὴν καὶ σχεδὸν κατὰ τὸν ἄνω τόπον . . .».

36. II 36, 6.

37. IV 57, 1, 2, 3.

38. α'. Εἰς τοῦτο φαίνεται στηριζομένη ἡ ἀβασάνιστος πληροφορία τοῦ Διοδώρου: «Καὶ Θυρέας μὲν κειμένας ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἀργείας ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραποδίσατο καὶ κατέσκαψε, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας Αἰγινήτας καὶ τὸν φρούραρχον Τάνταλον Σπαρτιάτην ζωγρήσας ἀπήγαγεν εἰς τὰς Ἀθήνας» (XII 65, 9).

Πληθυντικὸν τοῦ ὀνόματος ἐπίσης χρησιμοποιεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς—τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποίησε τοῦτον ὁ Ἡρόδοτος I 82, 1—:

«Δακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἐκπεπτωκόσιν Αἰγινήταις ἔδοσαν οἰκεῖν τὰς καλουμένας Θυρέας

καὶ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν ἐνόντων προβάλλει ὡς φονευθέντας ἢ αἰχμαλωτισθέντας (39), φανερὸν εἶναι ὅτι ἐνταῦθα νοεῖται ἡ προμνημονευθεῖσα «ἄνω πόλις», «ἐν ᾗ ᾤκουν» οὗτοι καὶ εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγον ἐγκαταλείψαντες ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν Ἀθηναίων τὸ πλησίον τῆς θαλάσσης τεῖχος, τὸ ὁποῖον ᾠκοδόμουν (40).

Δὲν δικαιολογεῖται, ἑπομένως, ἡ ἀποδοχὴ τῆς Θυραίας ὡς πόλεως, καθ' ὅσον ἐν προκειμένῳ ἐμφανίζεται ὁ συγγραφεὺς ἀντιφάσκων, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναγράφει τὴν παραχώρησιν ταύτης ὡς τόπου ἐγκαταστάσεως τῶν Αἰγινητῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μνημονεύει ὡς κατοικίαν αὐτῶν τὴν ἄνω πόλιν καί, ἐν ᾧ ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἠκολούθησαν τοὺς καταφυγόντας εἰς τὴν ἄνω πόλιν Αἰγινήτας, αἰφνιδίως παρεμβάλλει τὴν Θυραίαν, ἥτις, ἐὰν θεωρηθῇ πόλις, ἔπρεπε νὰ κεῖται μεταξὺ τῆς ἄνω πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης καί, συνεπῶς, νὰ συναντήσωσι πρώτην οἱ ἐπιδρομεῖς, ὁπότε παραμένει ἀνεξήγητος ὁ τόπος τοῦ ἀγῶνος τῶν Αἰγινητῶν, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ θεωρηθῇ γενόμενος ἐν αὐτῇ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν «ἄνω πόλιν», ἐν ᾗ κατηγορηματικῶς δηλοῦται ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ. Αἱ δυσχέρειαι ὅμως αὗται αἴρονται, ἐὰν ἡ Θυραία δὲν θεωρηθῇ πόλις, ἀλλὰ ὡρισμένη τῆς πεδιάδος ἔκτασις, ἥτις ἐν συνεχείᾳ θὰ ὁρισθῇ, ὅτε δικαιοῦται πλήρως ὁ ἱστορικὸς ἀναγράφων ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι συναντήσαντες πρώτην τὴν Θυραίαν ἐκυρίευσαν ταύτην καὶ εἶτα ἐπυρπόλησαν τὴν «ἄνω πόλιν», ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος Ν.Α. τῆς θαλάσσης.

Ἄλλως τε ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐκθέτων τὴν δεινὴν τῶν Αἰγινητῶν κατάστασιν ἀναφέρει: «Καὶ αὐτοῖς (τοῖς Αἰγινήταις) τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν εἰς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν, δεομένων

διὰ τὸ καὶ τοὺς Ἀθηναίους δεδωκέναι ἐκ Μεσσήνης ἐκβληθεῖσι κατοικεῖν Ναύπακτον» (XII 44, 3).

6'. Ἐπίδρασιν Θουκυδίδου ἐμφανίζει ὁ Πλούταρχος: «. . . Πορθήσας δὲ τὴν παραλίαν τῆς Λακωνικῆς καὶ τοὺς ἀντιστάντας Λακεδαιμονίους τρεψάμενος εἶλε Θυρέαν Αἰγινητῶν ἐχόντων καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἀπήγαγε ζῶντας εἰς Ἀθήνας» (Νικίας VI 20, 25). Μνημονεύει δὲ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς καὶ ἀλλαχοῦ τὴν Θυραίαν: «. . . εἰ δ' αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὴν κακῶς ἑστῶσαν αὐτοῖς αἰχμὴν πρὸς Λακεδαιμονίους, πῶς οὐκ ἐμήδιζον ἀναφανδὸν ἥκοντος οὐδ' εἰ μὴ συστρατεύειν ἐβούλοντο βασιλεῖ, τὴν γοῦν Λακωνικὴν ὑπολειπόμενοι κακῶς ἐποίουν ἢ Θυρέας ἥπτοντο πάλιν ἢ τρόπον ἄλλον ἀντελαμβάνοντο καὶ παρηνώχλουν Λακεδαιμονίους;» (Περὶ τῆς Ἡροδ. κακοηθ. ΛΧΧVIII)' ἔτι δέ: «Δαναῷ γὰρ ὅτε πρῶτον ἐπέβη τῆς χώρας κατὰ τὰ Πυράμια τῆς Θυρεάτιδος εἰς Ἄργος πορευομένῳ λύκον φανῆναι ταύρῳ μαχόμενον. . .» (Πυρρ. XXXII 20).

39. Οἱ Ἀθηναῖοι διετήρησαν ζωηρὰν τὴν μνήμην τῆς σκληρᾶς αὐτῶν συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς Αἰγινήτας: «Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ ξυμφορὰ καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστε ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας . . . καὶ Αἰγινήτας. . .» (Ξεν. Ἑλλ. II 2, 3).

40. Τὸ «ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τεῖχος» τῶν Αἰγινητῶν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου μνημονευομένων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ὑπάρχοντα σήμερον ἐρείπια, φαίνεται ὅτι εὑρίσκετο εἰς τὸ νῦν Παράλιον Ἄστρος, ὅπου καταλήγει ἡ θυραιατικὴ πεδιάς, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου τείχους, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῷ (πρβλ. καὶ Boblaye Recherches Geogr. 68 Leake Tr. in the mor II, 484, Ross Reisen und Reis. 162, Curtius Peloponn. II 377, Frazer Paus. descr. of Gr. III 307) λαμβάνοντες δὲ ὡς κριτήριον τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ὁριζομένην ἀπὸ τοῦ παραλίου τείχους μέχρι τῆς «ἄνω πόλεως» ἀπόστασιν τῶν 10 σταδίων καταλήγομεν εἰς τὴν θέσιν τῆς θυραιατικῆς πεδιάδος «Ἁγιαναστασιά», ἐν ᾗ ἀπαντῶνται τεκμήρια ἀρχαίου συνοικισμοῦ θεωρούμενα ὑπὸ τοῦ Boblaye (Recherches 68) ὡς ἀνή-

τῶν Αἰγινητῶν...» (41). Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ πόλεως καὶ δὴ τῆς γνωστοτάτης Θυραίας, οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ τεθῇ ἡ λέξις χώρα, ἥτις παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ σημαίνει περιοχήν, ἔκτασιν γῆς, χώραν ἐν τῇ νῦν σημασίᾳ (42), ὡς γενικῶς παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς συμβαίνει, ἢ ἀγρὸν (43) ἢ θέσιν (44), οὐδέποτε δὲ πόλιν, ἀκολουθουμένην ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ὀνόματός της, ὡς «χώρα τῆς Βοιωτίας» (45), «χώρα τῆς Φωκίδος» (46). Ἠδύνατο ἄλλως τε νὰ ὀνομάσῃ τὴν Θυραίαν πόλιν ἢ πόλισμα, ὡς εἰς τὰς γειτονικὰς αὐτῇ Πρασιὰς ἔπραξεν (47).

Ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου τῆς λέξεως «οἰκεῖν» (48) δὲν φαίνεται τυχαία, καθ' ὅσον τὸ ῥῆμα χρησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτοῦ μᾶλλον ἐπὶ ἐλευθέρου, ἀκατοικήτου χώρου (49), ὅπου δὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο συνάπτεται μετὰ τῆς λέξεως «πόλις», δὲν μεταβάλλει, ὡς φαίνεται, τὴν ἀνωτέρω σημασίαν, διότι ἡ πόλις αὕτη τυγχάνουσα ἵδρυμα τῶν οἰκούντων αὐτὴν διετέλεσεν ἀσφαλῶς ἄλλοτε χῶρος ἀκατοίκητος (50).

Ἐὰν λοιπὸν ἡ Θυραία ἐτύγχανε πόλις, ὁ ἱστορικὸς ἔπρεπε νὰ θέσῃ τὸ ῥῆμα κα-

---

κοντα εἰς ἀξιόλογον πόλιν, ἧς τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὑπολογίζει ἐπίσης εἰς δέκα στάδια καὶ ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ὑψοῦται ὁ λόφος «Καστράκι», ὁ ὁποῖος ἀνήκων εἰς τὴν ἄλλοτε μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀπετέλεσεν ἀσφαλῶς τὸν τόπον τῆς ἀμύνης τῶν Αἰγινητῶν, εἰς τὸ τεῖχος τοῦ ὁποίου ἠρνήθη ἡ φρουρὰ τῶν Λακεδαιμονίων νὰ εἰσέλθῃ, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν «κίνδυνος ἐφαίνετο εἰς τὸ τεῖχος κατακλῆεσθαι» καὶ ἀνῆλθεν «ἐπὶ τὰ μετέωρα» (Θουκ. IV 57, 5). Πράγματι σῴζεται καὶ σήμερον τεῖχος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχονται τὰ ὁρίζοντα νοτιοδυτικῶς τὴν πεδιάδα τῆς Θυραίας ἀντερείσματα τοῦ Πάρνωνος. Παραδόξως ὁ Curtius (Peloponn. II 82) πιθανὸν τόπον ἐγκαταστάσεως τῶν Αἰγινητῶν θεωρεῖ τὸ «Ἑλληνικό», ἀντέρεισμα τοῦ Πάρνωνος ἀπέχον πολὺ τῆς θαλάσσης.

41. IV 57, 2.

42. I 15, 1—I 14, 3—I 108, 3—VII 49, 2.

43. II 5, 5—VI 4, 2—VIII 86, 3.

44. I 28, 5—III 22, 6—III 24, 3—IV 26, 1—IV 126, 3.

45. I 108, 3.

46. Αὐτόθι.

47. II 56, 6.

48. II 27, 2.

49 II 63, 3: «... καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομος οἰκήσεται».

VI 2, 1, 2, 3, 4, 5: «Παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι... Οἰκοῦσι δὲ ἔτι καὶ νῦν τὰ πρὸς τὴν ἑσπέραν τὴν Σικελίαν· Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου τῶν Τρώων τινὲς διαφυγόντες Ἀχαιοὺς πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς Σικελίαν καὶ ὅμορον τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες... καὶ τὰ κράτιστα τῆς γῆς ᾤκησαν ἔχοντες... ὬΙκουν δὲ καὶ Φοίνικες περὶ πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν ἄκραν τε ἐπὶ θαλάσσῃ ἀπολαβόντες καὶ τὰ ἐπικείμενα νησίδια ἐμπορίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς Σικελούς... Βάρβαροι μὲν οὖν τοσοῖδε Σικελίαν καὶ οὕτω ᾤκησαν...».

I 12, 3: «Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν τὴν νῦν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν»

I 2, 5: «Τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοί».

I 2, 1: «Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη».

I 7, 1: «... ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι κάτω ᾤκουν».

II 15, 1: «Ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο...».

50. II 64, 3: «... πόλιν τε τοῖς πᾶσι εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ᾠκήσαμεν» τονίζει ὁ Περικλῆς ἀναφερόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας.

τοικίζειν, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ([51]), ἀντιθέτων εἰς τοῦτο τὸ ἐξοικίζειν ([52]). Οὐδὲν ἄλλως τε παράδειγμα ὑπάρχει ἐξοικισμοῦ φίλων χάριν συμμάχων (ἡ Θυραία μάλιστα ἀνῆκεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους πλέον τοῦ αἰῶνος), δοθέντος ὅτι ὁσάκις πρόκειται περὶ ἐγκαταστάσεως φίλων εἰς πόλιν, αὕτη τυγχάνει ἢ ξένη ἢ ἐχθρικὴ ἢ πατρὶς ἐξορίστων ([53]).

Τὸ πρᾶγμα καθίσταται ἔτι σαφέστερον ἐν V 41, 2, ὅπου μνημονεύων ὁ ἱστορικὸς τῆς «Κυνοσουρίας γῆς» προσθέτει: « . . . ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην πόλιν», ἐν ᾧ, ἐὰν ἡ Θυραία ἐτύγχανε πόλις, ἡ παράθεσις θὰ ἐτίθετο κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμόν. Ἐὰν ἔτι ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐκθέτει ([54]): « . . . περιέπλευσαν εἰς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι . . . Νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι . . . » καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρόκειται περὶ χώρου, καθ' ὅσον τὸ νέμεσθαι καταφανῶς ἐν προκειμένῳ ἀφορᾷ εἰς ἔκτασιν γῆς, χώραν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ καρποῦσθαι καὶ οὐχὶ εἰς πόλιν ἢ κατοικούμενον γενικῶς τόπον.

Οὕτως ἀληθεύει ἡ ἄποψις ἡμῶν ὅτι δὲν τυγχάνει ὀρθὴ ἡ δημιουργία διαφόρου ἀπόψεως ἐκ τῆς διαστολῆς τῆς «Θυρέας» ἀπὸ τῆς «γῆς», διότι καὶ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ([55]) χρησιμοποιῶν ὁ ἱστορικὸς πάλιν τὸ νέμεσθαι ἀσφαλῶς θεωρεῖ ἀμφοτέρας τὰς ἐννοίας ἀντικατηγορουμένας ([56]). Συνάγεται ἑπομένως ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἀδιακρίτως χρησιμοποιεῖ τοὺς ὅρους «Θυρέαν» καὶ «Θυρεᾶτιν», ἀποδεικνυομένου τούτου καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἱστορικὸς ὁρίζει ταύτας διὰ τῶν αὐτῶν ὁρίων, καθ' ὅσον τὴν μὲν δευτέραν χαρακτηρίζει «ὅμορον» ὡς πρὸς τοὺς Ἀργείους ([57]) ἢ «μεθορίαν τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς» ([58]), τὴν δὲ πρώτην ἐπίσης «μεθορίαν τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς» ([59]). Ἐὰν δ' ἔτι ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ Κυνουρία ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφέρεται συγκειμένη ἐκ τῆς Θυραίας καὶ τῆς πόλεως Ἀνθήνης ([60]) καὶ χαρακτηρίζεται ἐπίσης «μεθορία» ὡς πρὸς τοὺς Ἀργείους καὶ Λακεδαιμονίους ([61]), τὸ πρᾶγμα καθίσταται βέβαιον.

Ἡ πληροφορία τοῦ Παυσανίου, καθ' ἣν οἱ Αἰγινῆται ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀνθήνην ([62]), δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἢ εἰς τὸ ὅτι, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, οὗτος ἐταύτισε

---

51. II 70, 4: «. . . καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν εἰς τὴν Ποτείδαιαν καὶ κατῴκισαν».

VI 7, 1: «Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ ξύμμαχοι πλὴν Κορινθίων καὶ εἰς Ὀρνεὰς κατοικίσαντες τοὺς Ἀργείων φυγάδας».

V 35, 7: «Καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν Κρανίοις τῆς Κεφαλληνίας».

VI 76, 2: «Καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι . . . οὐ γὰρ δὴ εὔλογον τὰς ἐκεῖ πόλεις ἀναστάτους ποιεῖν, τὰς δ' ἐνθάδε κατοικίζειν . . .».

52. VI 76, 2.

53. VI 50, 3—II 70, 4—VI 76, 2.

54. IV 56, 2.

55. II 27, 2.

56. Ἀντιμετωπίζων τὴν δυσχέρειαν ταύτην ὁ G. Boheme ἐν Thucyd., ἐκδ. Teubner, Lipsiae 1893 (Ind. R.) δὲν λαμβάνει θέσιν, ἀλλ' ἀποφεύγων τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς Θυραίας ἀορίστως ἀναφέρει ταύτην, διαστέλλων πάντως αὐτὴν ἀπὸ τῆς «Θυρεάτιδος γῆς». Οὕτω: Thyrea: Aeginetis incolendam dederunt Lac. Eam capiunt Ath.—Thyreaticus ager . . .». Ἴσως διὰ τῆς διαστολῆς ταύτης ὑπονοεῖ τὴν Θυραίαν ὡς πόλιν.

57. VI 95.

58. II 27, 2.

59. II 56, 2.

60. V 41, 2.

61. Ἔ.ἀ.

62. II 36, 6.

σημασιολογικῶς τὴν ὡς ἄνω πόλιν πρὸς τὸν «ἄνω τόπον» τοῦ Πλάτωνος ἢ εἰς τὸ ὅτι οὗτος ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ μόνον αὕτη ἀναφέρεται ὡς πόλις τῆς Κυνουρίας καὶ ἀναζητῶν τὸν τόπον τῆς ἐγκαταστάσεως—μετὰ πάροδον μάλιστα ἑκατονταετηρίδων δικαιολογουσῶν τὴν σύγχυσιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἡ «ἄνω πόλις» πυρποληθεῖσα δὲν ὑφίστατο πλέον οὔτε λόγος νὰ ἀνοικοδομηθῇ ὑπῆρχε—ὁρίζει τοῦτον ἐν τῇ Ἀνθήνῃ, δεδομένου ὅτι ἄλλη πόλις δὲν ἐμνημονεύετο ὑπάρχουσα ἐν τῇ περιοχῇ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἡ δὲ Θυραία οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις. Ἡ πληροφορία ὅμως αὕτη ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη καὶ διὰ τὸ ὅτι ὁ Θουκυδίδης μνημονεύων τὴν Ἀνθήνην ἔπρεπε νὰ συμμνημονεύῃ καὶ τὴν πυρπόλησιν αὐτῆς, ἐν ᾗ περιπτώσει εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς αὐτὴν οἱ Αἰγινῆται, γεγονὸς τόσον σοβαρόν, ὥστε ἀσφαλῶς θὰ διετηρεῖτο εἰς τὰς παραδόσεις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ὡς θὰ διεσώθησαν καὶ ἄλλα ἐξέχοντα γεγονότα, διότι τυγχάνει πιθανώτατον ὅτι ἡ μαρτυρία περὶ τοῦ τόπου τῶν 600 ἐπιλέκτων, ὧν «ἐχώσθησαν» οἱ τάφοι κατὰ τὸν περιηγητὴν—εἶχον ἄλλως τε παρέλθει αἰῶνες ἀπὸ τοῦ συμβάντος—παρεσχέθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τοῦτον οὐδόλως μνημονεύοντα τὴν ὕπαρξιν ἐνδεικτικοῦ τινος σημείου ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ εὑρίσκοντο πλησιέστερον τούτου, ἢ οἱ ἄλλοι κάτοικοι τῶν λοιπῶν θυραιατικῶν κωμῶν. Ἡ Ἀνθήνη ἄλλως τε ἀπετέλει τὴν ἀρχαιοτέραν Κυνουριακὴν κώμην καὶ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Παυσανίου. Τὸ γεγονὸς ἐπίσης ὅτι ὁ Θουκυδίδης, καίτοι γνωρίζει τὴν Ἀνθήνην, ὀνομάζει τὸν οἰκισμὸν τῶν Αἰγινητῶν «ἄνω πόλιν», ἀποδεικνύει ὅτι οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν, τὸ δὲ ἀόριστον τῆς ὀνομασίας αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οὗτος ἐστερεῖτο ὀνόματος, ὡς ἐλάχιστα διατηρηθείς, ἐπειδὴ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλως τε ἐπρόκειτο περὶ προσωρινῆς ἐγκαταστάσεως, διότι ἀσφαλῶς οἱ Αἰγινῆται ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν νῆσόν των, ὅπερ ἐγένετο βραδύτερον ([63]). Σημειωτέον ὅτι ἡ θέσις, ἐν ᾗ ὑφ' ἡμῶν ὁρίζεται ἡ Ἀνθήνη, εὑρίσκεται μακρὰν πολὺ τῆς θαλάσσης.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἑπομένως, περιωρίσθησαν εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς «ἄνω πόλεως» τῶν Αἰγινητῶν, ἴσως διότι ἐθεώρουν τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνθήνης ὄχι ἐχθρούς, ἀλλ' ἀναγκαστικῶς εὑρισκομένους εἰς τὴν παράταξιν τῶν Σπαρτιατῶν· ἦσαν ἄλλως τε οὗτοι ἀρχικῶς Ἴωνες καυχώμενοι μάλιστα διὰ τοῦτο, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος ([64]) καὶ συγγενεῖς κατ' ἀκολουθίαν αὐτῶν, καίτοι κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν «ἐκδεδωρίευνται» ὑπὸ τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου· πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι τὴν Ἀνθήνην ἔσωσεν ἡ ὀρεινὴ αὐτῆς θέσις, διότι ἔκειτο ἔξω τῆς θυραιατικῆς πεδιάδος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔκρινον ὅτι ἐπὶ τοιούτου ἐδάφους δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, εἰδικευμένους εἰς τοὺς κατὰ ξηρὰν ἀγῶνας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἀπεμακρύνοντο πολὺ τῶν πλοίων των, ἀποτελούντων ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τὴν μόνην σωτηρίαν αὐτῶν.

Τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ Θυραία δὲν ἐτύγχανε πόλις στηρίζει καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ὅστις ἀναφέρων ταύτην καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀποκαλεῖ ἀδιστάκτως «χῶρον» ([65]) καὶ

---

63. Ξεν. Ἑλλ. II 2, 9: «Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν...».

Παυσ. II 29, 5.

64. VIII 73: «Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά. Τούτων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἐόντα κατὰ χώρην ἵδρυται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες καὶ Κυνούριοι... Οἱ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἐόντες δοκέουσι μοῦνοι εἶναι Ἴωνες, ἐκδεδωρίευνται δὲ ὑπό τε τῶν Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἐόντες Ὀρνεᾶται».—Ὁ Ph. E. Legrand μάλιστα ἐν Herod. Hist. Paris 1959 διορθοῖ: θυρεᾶται—«καὶ οἱ περίοικοι».

65. I 82, 1–8: «Τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι (τοῖσι Σπαρτιήτῃσι) κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι... Τὸν δὲ ἕνα λέγουσι

ὡς «χῶρον» ἐπίσης ὑπονοεῖ αὐτὴν ἐν VI 76 (66). Ἀλλὰ χῶρος παρ' Ἡροδότῳ σημαίνει τόπον, τοποθεσίαν, περιοχὴν (67) ἢ ἀγρὸν (68) καὶ ἀπαντᾷ παρ' αὐτῷ, ἐὰν τυγχάνῃ ὠνομασμένος, μετὰ τοῦ ὀνόματός του, ὡς «Γέρρος χῶρος» (69), «Ἴρασα χῶρος» (70), «Αὔγιλα χῶρος» (71), «χῶρος Ἀφέται» (72), «Δωρικὸς χῶρος» (73) ἢ μετά τινος διορισμοῦ ὡς «χῶρος εὐρύς» (74), «χῶρος πολλός» (75). «χῶρος πλατὺς καὶ πολλός» (76), «βραχύτερος χῶρος» (77), «χῶρος πεδινός» (78), «χῶρος πολλὸς καὶ ψαμμώδης» (79), «ἄπεδος χῶρος» (80), «χῶρος ἔρημος» (81), «χῶρος κεινός» (82), «μαλακὸς χῶρος» (83), ἢ διαστέλλεται τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τῆς κώμης (84). Ἀλλ' ἀπαντῶσιν ἔτι καὶ χωρία παράλληλα πρὸς τὸ τοῦ Θουκυδίδου (85), ὡς: «Ἀπικόμενος δὲ εἰς τοῦτον τὸν χῶρον, ἐν τῷ κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον» (86)· «... καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδοσαν χῶρον ἐν Σαλαμῖνι» (87)· «τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσὶ τοῖς συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμήτιχος διδοῖ χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων...» (88)· «τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα» (89)· «περιοίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἴωνες...» (90)· «Αἰνέω μὲν νῦν πάντας Ἕλληνας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους οἰκημένους» (91)· «... ὃς ἐμοὶ ξεῖνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ ἐκείνους τοὺς

τὸν παραλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἑωυτόν».

66. «Μετὰ δὲ (ταῦτα) ἐξαναχωρήσας (ὁ Κλεομένης) τὴν στρατιὴν κατήγαγεν εἰς Θυρέην».

67. I 62, 1—I 64, 2—I 126, 1—I 132, 1—I 148, 1—I 57, 3—I 167, 1—II 41, 6—II 75, 1—III 26, 1—III 105, 1—IV 44, 2—IV 52, 3—IV 87, 2—IV 95, 3—IV 130—IV 144, 2—IV 157, 3—IV 158, 1—IV 160, 1—IV 182—V 23, 1—V 42, 3—V 63, 4—V 83, 3—V 92, 2—V 92, 4—VI 7—VI 47, 2—VI 77, 1—VII 23, 1—VII 57, 1—VII 60, 2—VII 88, 2—VII 144, 1—VII 176, 4—VII 178, 2—VII 184, 1—VII 190, 1—VII 193, 2—VII 201—VII 209—VII 211, 2—VII 225, 3—VII 235, 4—VIII 23, 2—VIII 53, 1—IX 2, 1—IX 25, 2—IX 51, 3, 4—IX 52—IX 21, 1—IX 53, 1—IX 57, 2—IX 58, 1—IX 70, 4—IX 83, 3.

68. IX 15, 2.

69. IV 53, 4.

70. IV 159, 5.

71. IV 172, 1. πρβλ. καὶ IV 182, 1.

72. VII 193, 2.

73. VIII 102, 1.

74. VII 200, 2.

75. IV 23, 3.

76. IV 39, 2.

77. VII 223, 1.

78. VII 198, 1.

79. V 98, 1.

80. IX 25, 3.

81. IX 58, 1.

82. IX 57, 2.

83. IX 122, 3.

84. «... Οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην» (V 98, 1).

85. II 27, 2.

86. IV 116, 1.

87. VIII 11, 3.

88. II 154, 1.

89. IV 158, 2.

90. V 58, 2.

91. VII 102, 1.

χώρους οἰκημένων...» (92)· «τούτους γὰρ ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι...» (93). Ἠδύνατο ἄλλως ὁ ἱστορικὸς ἐκτὸς τῆς λέξεως «πόλις» νὰ θέσῃ τὴν λέξιν «κώμη» (94), παρὰ τὴν ὁποίαν θέτει ἐνίοτε καὶ τὸ κύριον αὐτῆς ὄνομα, ὡς «κώμη Βάρκη» (95), «κώμη Ἀλπηνοὶ τοὔνομα» (96), «κώμη τῇ ὄνομα Ἀνθήλη κέεται» (97), «κώμη Ἀρδέρικκα» (98) ἢ τὴν λέξιν πόλισμα (99).

Ἐκτὸς τούτου πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Ἡροδότου τὸ εἰς τὴν Θυραίαν ἀναφερόμενον ὑπάρχουσι παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ χωρία προσόμοια, ὡς «Θάσου, μεταξὺ Αἰνείρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κινύρων» (100)· «ἀπέσχισται μὲν νῦν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὔνομα δὲν ἔχει τόπερ ὁ χῶρος αὐτός» (101)· «ὀνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Μακάρων νῆσος» (102). Ὁ Ἰσοκράτης (103) ἔτι χρησιμοποιῶν τὸν πληθυντικὸν τοῦ ὀνόματος ἀριθμὸν δὲν διευκρινίζει τὸ θέμα. Ὁ δὲ Πλούταρχος (104), μνημονεύων καὶ τῆς Θυραιάτιδος, ὁμοίως. Ὁ Στράβων χρησιμοποιῶν ἀμφοτέρους τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ ὀνόματος χαρακτηρίζει ταύτην μετὰ βεβαιότητος «χωρίον» (105), ἀλλαχοῦ δ' ὁμοίως (106).

Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὴν Κυνουρίαν Παυσανίας, καίτοι «χώραν» καλεῖ τὴν Θυραιᾶτιν (107), ἀναφέρων τὴν Θυραίαν δὲν καθορίζει, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ πόλεως (108). Πρό-

92. IX 76, 3.
93. I 1, 1.
94. I 99, 2, 3—I 97, 2—I 114, 1—II 48, 2—V 98, 1—VIII 23, 2.
95. IV 204.
96. VII 176, 5.
97. VII 200, 2.
98. I 185, 2.
99. I 57, 2—I 98, 3— II 143, 2—1 178. 1—VI 6, 1.
100. VI 47.
101. IV 46.
102. III 26.
103. Σημ. 8 τῆς παρούσης.
104. Σημ. 386 τῆς παρούσης.
105. VIII 6: «Θυρέας δὲ Ὅμηρος μὲν οὐκ ὠνόμασεν, οἱ δ' ἄλλοι θρυλοῦσι· περὶ ὧν Ἀργείοις καὶ Λακεδαιμονίοις συνέστη ἀγών, τριακοσίοις πρὸς τριακοσίους· ἐνίκων δὲ Λακεδαιμόνιοι, στρατηγοῦντος Ὀθρυάδα· εἶναι δέ φησι τὸ χωρίον Θουκυδίδης ἐν τῇ Κυνουρίᾳ κατὰ τὴν μεθορίαν τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς».

106. α' I 4, 7: «Διὸ καὶ συμβαίνειν κρίσεις πολλάκις περὶ χωρίων τινῶν, καθάπερ Ἀργείοις καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ Θυρέας...».

β' I 4, 8: «Εἰ γὰρ οἱ περὶ Θυρεῶν καὶ Ὠρωποῦ πόλεμοι διὰ τὰς τῶν ὅρων ἀγνοίας ἀπέβησαν, εἰς πραγματικόν τι καταστρέφον τὸ διαχωρίζειν τὰς χώρας».

107. α' III 7, 5: «Θεοπόμπου δὲ ἔτι ἔχοντος τὴν ἀρχὴν ἐν Σπάρτῃ γίνεται καὶ ὁ περὶ τῆς Θυρεάτιδος καλουμένης χώρας Λακεδαιμονίοις ἀγὼν πρὸς Ἀργείους. Θεόπομπος δὲ αὐτὸς οὐ μετέσχε τοῦ ἔργου γήρᾳ καὶ ὑπὸ λύπης τὸ πλέον. Ἀρχίδαμος γὰρ Θεοπόμπου ζῶντος ἐπιλαμβάνεται τὸ χρεών».

β' II 38, 5: «Ἰόντι δὲ ἄνω πρὸς τὴν ἤπειρον χωρίον ἐστὶν ἔνθα δὴ ἐμαχέσαντο ὑπὲρ τῆς γῆς ταύτης λογάδες Ἀργείων τριακόσιοι πρὸς ἄνδρας Λακεδαιμονίων ἀριθμόν τε ἴσους καὶ ἐπιλέκτους ὁμοίως. Ἀποθανόντων δ' ἁπάντων πλὴν ἑνὸς Σπαρτιάτου καὶ δυοῖν Ἀργείων, τοῖς μὲν ἀποθανοῦσιν ἐχώσθησαν ἐνταῦθα οἱ τάφοι, τὴν χώραν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, γενομένου πανδημεὶ σφίσιν ἀγῶνος πρὸς Ἀργείους, κρατήσαντες βεβαίως αὐτοί τε παραυτίκα ἐκαρποῦντο καὶ ὕστερον Αἰγινήταις ἔδοσαν ἐκπεσοῦσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῆς νήσου. Τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τὴν Θυραιᾶτιν ἐνέμοντο Ἀργεῖοι. Φασὶ δ' ἀνασώσασθαι δίκῃ νικήσαντες».

108. α' II 29, 5: «... Γενόμενοι δὲ (οἱ Αἰγινῆται) ὑπὸ Ἀθηναίων ἀνάστατοι Θυρέαν τὴν ἐν Ἀργολίδι Λακεδαιμονίων δόντων ᾤκησαν».

δηλον ὅμως ὅτι ταυτίζει τὰ ὀνόματα ([109]), καθ' ὅσον ἀναφέρει ὅτι οἱ Αἰγινῆται ἐγκατεστάθησαν ὁτὲ μὲν εἰς τὴν Θυραίαν, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν Ἀνθήνην ([110]), ἐπιβεβαιῶν τὴν σημασίαν τοῦ καρποῦσθαι ἐν τῷ «νεμόμενοι» τοῦ Θουκυδίδου ([111]), ἐνισχυομένης οὕτω τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρων τὴν Θυραίαν δὲν ἐννοεῖ πόλιν, ἀλλὰ «χῶρον», διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ περιηγητὴς ἔπρεπε νὰ μνημονεύσῃ καὶ τῶν κατ' αὐτήν, ἐφ' ὅσον προβαίνει εἰς ἔκθεσιν τῆς ἱστορίας τῆς περιοχῆς, ἀνατρέχων μάλιστα εἰς τὴν μάχην τῶν ἐπιλέκτων καὶ ἐπεισόδια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Δὲν εὐσταθεῖ λοιπὸν ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Hitzig - Blümner ([112]), ὡς καὶ τοῦ Bölte ([113]), ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ περιηγητοῦ δὲν ὑφίστατο πλέον ἡ πόλις Θυραία, καὶ τοῦ Bursian πιστεύοντος ὅτι πυρποληθεῖσα τῷ 424 π. Χ. ἡ πόλις αὕτη δὲν ἀνῳκοδομήθη πλέον καὶ ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Παυσανίας ἁπλῶς ἀναφέρει αὐτήν, προκαλῶν οὕτω τὴν ἀπορίαν τοῦ Leake ([114]), θεωροῦντος τὴν Θυραίαν ἐξέχουσαν πόλιν, ἀλλὰ καὶ ἀποδίδοντος τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ αὐτὸ αἴτιον, μὴ δικαιολογουμένης ὅμως ὑπ' αὐτῶν τῆς ταυτίσεώς της ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἐν Κυνουρίᾳ τῶν Αἰγινητῶν πρὸς τὴν Ἀνθήνην. Προσεκτικὴ ὅμως τοῦ πράγματος θεώρησις καταδεικνύει ὅτι οὐδεμία ἀντίφασις τοῦ περιηγητοῦ ὑπάρχει εἰς τὸν καθορισμὸν ὡς τόπου οἰκήσεως τούτων κατ' ἀρχὰς τῆς Θυραίας ([115]) καὶ εἶτα τῆς Ἀνθήνης ([116]), ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ βέβαιον τῆς ὑπάρξεως τῆς τε τελευταίας ὡς πόλεως αἴρει τὴν πρώτην ὡς πόλιν, δηλοῦσαν γενικῶς τὴν περιοχήν, ἐν ᾗ ἐσημειώθη τὸ γεγονός.

Ἐκτὸς τούτου οὗτος σαφῶς δηλοῖ ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν «χώραν» παρεχώρησαν εἰς τοὺς Αἰγινήτας καὶ εἰς «χωρίον» καὶ ὑπὲρ «γῆς» ἐγένετο ἡ μάχη τῶν ἐπιλέκτων ([117]) χρησιμοποιῶν σχεδὸν τὸ λεκτικὸν τοῦ Θουκυδίδου, ἔτι δὲ δοθείσης αὐτῷ τῆς εὐκαιρίας νὰ δηλώσῃ, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ πόλεως, ἀναφέρει μὲν τὰς ὑπὸ τοῦ Θυραιάτου καὶ Ὑψοῦντος ἱδρυθείσας πόλεις, ἀλλ' εἰς ταύτας δὲν περιλαμβάνει τὴν Θυραίαν, σαφέστατα οὕτω διαχωρίζων αὐτὴν ἀπ' ἐκείνων, ὡς μόνον δὲ δεσμὸν αὐτῆς πρὸς αὐτὰς ἀναφέρει, κατὰ τὰς δοξασίας τῶν Ἀρκάδων, μόνον τὸ ὄνομά της καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κόλπου της ([118]) Νέον, λοιπόν, σοβαρώτατον στοιχεῖον περὶ τοῦ πλημμελοῦς τῆς ἀποδοχῆς τῆς Θυραίας ὡς πόλεως.

β' VIII 3, 3: « . . . ὑπὸ δὲ Ὑψοῦντος καὶ Μελαινεαί τε ἐκτίσθησαν καὶ Ὑψοῦς, ἔτι δὲ Θυρατόν τε καὶ Αἱμονιαί· δόξῃ δὲ τῶν Ἀρκάδων καὶ ἡ Θυρέα ἐν τῇ Ἀργολίδι γῇ καὶ ὁ Θυρεάτης καλούμενος κόλπος ἀπὸ τοῦ Θυραιάτα τούτου τὰ ὀνόματα ἐσχήκασι . . . ».

γ' X F, 12: «Τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς καλουμένης Θυρέας Λακεδαιμονίων ἀγῶνα καὶ Ἀργείων Σίβυλλα μὲν καὶ τοῦτον προεθέσπισεν ὡς συμβήσοιτο ἐξ ἴσου ταῖς πόλεσιν, Ἀργεῖοι δὲ δὲ ἀξιοῦντες ἐσχηκέναι πλέον ἐν τῷ ἔργῳ χαλκοῦν ἵππον, τὸν δούρειον δῆθεν, ἀπέστειλαν εἰς Δελφούς. Τὸ δὲ ἔργον Ἀντιφάνους ἐστὶν Ἀργείων».

109. II 36, 6: «Ἀπὸ δὲ τῶν πολυανδρίων Ἀθήνη τέ ἐστιν, ἐς ἣν Αἰγινῆταί ποτε ᾤκησαν, καὶ ἑτέρα κώμη Νηρίς, τρίτη δὲ Εὔα, μεγίστη τῶν κωμῶν· καὶ ἱερὸν τοῦ Πολεμοκράτους ἐστὶν ἐν ταύτῃ. Ὁ δὲ Πολεμοκράτης ἐστὶ καὶ οὗτος Μαχάονος υἱός, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξήνορος, καὶ ἰᾶται τοὺς ταύτῃ καὶ τιμὰς παρὰ τῶν προσοίκων ἔχει».

110. Ἡ ταύτισις τῆς «ἄνω πόλεως» πρὸς τὴν Ἀνθήνην ἐδικαιολογήθη ἐν τοῖς προηγουμένοις.

111. IV 57, 2.

112. ἔ. ἀ. (Anmerk. B. 11).

113. R. E. III A 1303.

114. Tr. in the Mor. II 492.

115. II 29, 5.

116. II 29, 6.

117. II 38, 5.

118. VIII 3, 3.

Ὁ Σωσίβιος ([119]) ἀναφέρων τὴν Θυραίαν καὶ ὁ Ἀποστόλιος ([120]) ὀνομάζων ταύτην «Θυρεὰς» δὲν ἀποσαφηνίζουσι τὸ θέμα. Ὁ Plinius ὅμως καὶ ὁ Στοβαῖος δὲν δέχονται ταύτην ὡς πόλιν, ὁ μὲν πρῶτος ([121]) χαρακτηρίζων ταύτην «locum», ὁ δ' ἕτερος «χωρίον» ([122]). Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλάκις παρὰ τῷ Plinius ἡ λέξις locus σημαίνει τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν ἴχνη ἄλλοτε ὑπαρξάσης πόλεως, ἀλλ' ἐν προκειμένῳ διαστέλλονται αἱ ὑπάρχουσαι τῶν ποτε ὑπαρξασῶν πόλεων, ἐὰν δὲ ἡ Θυραία ἐτύγχανε πόλις, ἔδει νὰ παραλειφθῇ ἡ λέξις locus, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν θυραιατικὴν πόλιν Anthea (Ἀνθήνην). Διὰ τοῦτο ὁ M. E. Littré ἀποδίδει τὴν λέξιν ταύτην ὡς localité ([123]) καὶ ὁ Backham ὡς place ([124]).

Τὴν ἄποψιν ταύτην ἐνισχύει καὶ ὁ Σκύλαξ μνημονεύων μετὰ τὴν πόλιν Πρασίαν, ἥτις τοποθετεῖται εἰς τὸ νῦν Λεωνίδιον, τὴν πόλιν Μέθανα ([125]). Ἤδη ὁ Palmerius ([126]) πιστεύων ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῶν Μεθάνων θεωρεῖ ὀρθῶς ἐσφαλμένην τὴν το-

---

119. Παρ' Ἀθηναίῳ: (IE 678, 6': «ΘΥΡΕΑΤΙΚΟΙ. Οὕτω καλοῦνται στέφανοι παρὰ Λακεδαιμονίοις, ὥς φησι Σωσίβιος περὶ Θυσιῶν (F. G.) φιλίνους σὺτῷ φάσκων νῦν ὀνομάζεσθαι, ὄντας ἐκ φοινίκων. Φέρειν δ' αὐτοὺς ὑπόμνημα τῆς ἐν Θυρέᾳ γενομένης νίκης τοὺς προστάτας τῶν ἀγομένων χορῶν ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ, ὅτε καὶ Γυμνοπαιδιὰς ἐπιτελοῦσι. Χοροὶ δ' εἰσὶ τὸ μὲν πρόσω παίδων . . . τὸ δ' ἐξ ἀρίστου ἀνδρῶν, γυμνῶν ὀρχουμένων καὶ ᾀδόντων Θαλητᾶ καὶ Ἀθμᾶνος ᾄσματα καὶ τοὺς Διονυσοδότου τοῦ Λάκωνος παιᾶνας».

126. Συναγ. Παροιμ. καὶ Σῦνθ. V 68: «Γυμνοπαιδίαις χαίρει: ἐπὶ τῶν φιλεόρτων· παῖδαις ἐχόρευον ἐν Σπάρτῃ τῆς Λακωνικῆς ὕμνους ᾄδοντες εἰς τιμὴν τῶν Θυρεᾶς ἀποθανόντων Σπαρτιατῶν».

121. Nat. hist. IV 16: Dehinc ager laconicus liberatae gentis et sinus circuitu . . . oppida Taenarum, Amyclae . . . Sparta . . . atque ubi fuere Cardamyle . . . Anthea, locus Thyrea . . . ».

122. Z 67 (ἐκ τῶν Θησέως): «Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι περὶ χωρίου Θυραίας, ἐν μεθορίῳ κειμένης, μέχρι μέν τινος ὅλοις τοῖς στρατεύμασι παρετάσσοντο πρὸς ἀλλήλους, τέλος ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπιλέξαι παρ' ἑκατέρων τριακοσίους, κἀκείνων μαχεσαμένων τοῖς κρατήσασι διαφέρειν τὸ χωρίον· οὗπερ γενομένου, Ὀθρυάδης, Λακεδαιμόνιος στρατιώτης, πολλοὺς ἀποκτείνας καὶ πολλὰ τετρωμένος ἔκειτο μεταξὺ τῶν ἀνῃρημένων Λακεδαιμονίων περιλειφθείς. Ἀργείων δὲ δύο, Ἀλκήνωρ καὶ Χρόμιος· ὧν ἀπελθόντων εἰς Ἄργος ἀπαγγεῖλαι τὴν νίκην, Ὀθρυάδης πολλοὺς σκυλεύσας τῶν πολεμίων τρόπαιον ἔστησε καὶ χρησάμενος τῷ τῶν τραυμάτων αἵματι ἐπέγραψε, Λακεδαιμόνιοι κατ' Ἀργείων· καὶ τοῦτο πράξας ἀπέθανεν».

Περὶ τῆς μάχης πρβλ. Πλουταρχ. (Ἠθικὰ 306 B): «Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων ὑπὲρ Θυρεάτιδος χώραν πολεμούντων οἱ Ἀμφικτύονες ἔκριναν πολεμῆσαι ἑκατέρων τριακοσίους καὶ τῶν νικησάντων εἶναι τὴν χώραν. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν Ὀθρυάδην ἐποίησαν στρατηγόν, Ἀργεῖοι δὲ Θέρσανδρον. Πολεμούντων δὲ δύο ἐκ τῶν Ἀργείων περιελείφθησαν, Ἀγήνωρ καὶ Χρόμιος, οἵτινες εἰς τὴν πόλιν ἤγγειλαν τὴν νίκην. Ἠρεμίας δ' ὑπαρχούσης ὁ Ὀθρυάδης ἐπιζήσας καὶ ἡμικλάστοις δόρασιν ἐπερειδόμενος τὰς τῶν νεκρῶν ἁπάντων ἀσπίδας περιείλετο· καὶ τρόπαιον στήσας ἐκ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐπέγραψε: «Διὶ τροπαιούχῳ».

123. Hist. Nat. de Plin. A' σ. 196 Paris 1843.

124. Plin. Nat. History B' σ. 136 London 1961.

125. Περ. 46: «Λακεδαίμων ἔθνος καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ εἰσιν αἵδε: Ἀσίνη . . . Τούτων ἀμφοτέρων . . . Μετὰ δὲ ταύτην τὴν προειρημένην ἄκραν Μαλέαι, Σίδη πόλις καὶ λιμήν, Ἐπίδαυρος πόλις καὶ λιμήν, Πρασία πόλις καὶ λιμήν, Μέθανα πόλις καὶ λιμήν».

126. Exerc. 273. «Transposuit situm hulus urbis, si ita scripsit Scylax. Nam Methana fuit inter Troezenem et Epidaurum sacram dictam, quod fefellit Scylacem, qui supine et inadvertenter Methanam transulit ad alterum litus, ubi fuit alia Epidaurus Limera dicta».

ποθέτησιν. Τοῦ Gails διορθώσαντος εἰς Ἀνθάνα ([127]) καὶ τῆς γραφῆς ταύτης γενικῶς ἤδη ὀρθότατα δεκτῆς γενομένης, ἐφ' ὅσον ὁ γεωγράφος περιγράφει τὰς πόλεις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Κυνουρίαν παραλίας τοῦ Ἀργολικοῦ ([128]), καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδεμία ἄλλη πόλις ὑπῆρχεν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Θυραίας, ἡ δὲ Ἀνθήνη ἐτύγχανεν ἀρχαιοτέρα πασῶν τῶν λοιπῶν. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι ὁ Σκύλαξ ἀποδίδει εἰς αὐτήν, ἥτις ἐτύγχανε ὀρεινή πως, ἔξω τῆς θυραιατικῆς πεδιάδος κειμένη, καὶ λιμένα, σημαίνει ὅτι αὕτη κατεῖχεν ὅλην τὴν θυραιᾶτιν γῆν μέχρι τῆς θαλάσσης, αἰτιολογουμένης οὕτω τῆς γνώμης τοῦ Παυσανίου ὅτι ἡ ἐγκατάστασις τῶν Αἰγινητῶν ἐγένετο εἰς αὐτήν, δοθέντος ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δὲν ὑφίστατο ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἄλλη πόλις. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς πληροφορίας τοῦ Plinius ([129]) ἐπιτάσσοντος εἰς τὴν Ἀνθήνην «locum Thyream». Πάντα ταῦτα αἴρουσι καθ' ἡμᾶς πᾶσαν ἀντίρρησιν εἰς τὴν ἡμετέραν ἄποψιν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις Θυραία, ἀλλ' αὕτη ἐσήμαινεν ὅ,τι καὶ ἡ Θυραιᾶτις ([130]) καὶ περιελάμβανε τὴν μεταξὺ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ Ἄστρους ἐκτεινομένην εὔφορον πεδιάδα ([131]) ἀρχομένην ἀπὸ τῶν ἀντερεισμάτων τοῦ Πάρνωνος, ἐν τῶν ὁποίων ἀπετέλεσε τὸν τόπον τῆς ἀμύνης τῶν Αἰγινητῶν, καὶ «ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσαν» κατὰ τὸν Θουκυδίδην ([132]), δικαιολογούμενον οὕτω πλήρως διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς παραθέσεως «πόλιν» ἀπὸ τῆς Θυραίας, τεθείσης μόνον παρὰ τὴν Ἀνθήνην ([133]), καὶ τὴν μετάπτωσιν τοῦ λόγου ἀπὸ τῆς Θυραίας ([134]) εἰς τὴν Θυραιᾶτιν, δοθέντος ὅτι οἱ διαρκεῖς πόλεμοι τῶν Ἀργείων καὶ Σπαρτιατῶν ἀπέβλεπον εἰς τὴν κατοχὴν τῆς «Κυνοσουρίας γῆς, ἧς ἀεὶ πέρι διαφέρονται» κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν ([135]) καὶ οὐχὶ πόλεως Θυραίας, ἐὰν ὑποτεθῇ ὑπάρχουσα, καθ' ὅσον ἡ τοιαύτη κατοχὴ οὐδὲν ἐσήμαινε. Περὶ τῆς εὐφόρου, λοιπόν, ταύτης πεδιάδος διεξήχθησαν οἱ ἀγῶνες, ὡς διδάσκει καὶ τὸ Λήλαντον πεδίον ([136]). Τὸ ὅτι ἄλλως τε οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων χαρακτηρίζει σαφῶς ταύτην ὡς πόλιν καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης μνείας κατοίκων αὐτῆς—ἡ ὀνομασία αὐτῶν ὡς «Θυρεατῶν» ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου τυγχάνει πλασματική, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς Εὔας, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους καλεῖ Εὐαίους, ἐν ᾧ ἡ ἐν αὐτῇ εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ ὀνομάζει Εὐάτας—δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τυχαῖον γεγονός.

127. «Hic ego Scylacem a Palmerii vituperatione tueri tentabo. Nempe tenui emendatione facta legimus pro Μέθανα Ἀθάνα . . . Quam quam Anthana non maritimo, sed mediterrana urbs fuisse videtur . . .» Gails C. Mullerus [Geogr. Gr. Min. (Scyl. Car. per. 41)] Par. 1885.

Τὸ μὴ παραθαλάσσιον τῆς πόλεως πρεσβεύει καὶ ὁ Bölte (R. E. III A 1303). Ἀπολύτως ὀρθὴ ἡ γνώμη.

128. Πρβλ. Θουκυδ. ἐν IV 56, 2, ὅπου μετὰ τὴν Ἐπίδαυρον μνημονεύονται ἡ Θυραία, ἥτις μετὰ τῆς Ἀνθήνης κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν ἀπετέλει τὴν «Κυνοσουρίαν γῆν» (V 41, 2).

129. Σημ. 121 τῆς παρούσης.

130. Ἡ τοῦ Παυσανίου πληροφορία (VIII L IV, 3), καθ' ἣν «ἡ δὲ εὐθεῖα ἐπὶ Θυρέαν τε καὶ κώμας τὰς ἐν Θυρεάτιδι ἐκ Τεγέας παρείχετο εἰς συγγραφὴν Ὀρέστου καὶ Ἀγαμέμνονος μνῆμα καὶ ὑφελέσθαι Σπαρτιάτην τὰ ὀστᾶ αὐτόθεν οἱ Τεγεᾶται λέγουσι», συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης, καθ' ὅσον ὁ περιηγητὴς ἀναφέρων κώμας ἐν Θυραιάτιδι διαχωρίζει τὴν Θυραίαν ἀπ' αὐτῶν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἔδει ἀπαριθμῶν ταύτας (II 36, 6) νὰ μνημονεύσῃ καὶ αὐτῆς.

131. Ἡ ὀνοματικὴ διαστολὴ τοῦ τόπου εἰς Θυραίαν καὶ Θυραιᾶτιν θὰ δικαιολογηθῇ ἐν συνεχείᾳ.

132. II 27, 2.

133. V 41, 2.

134. II 27, 2.

135. V 41, 2.

136. Θουκυδ. I 15—Ἡροδ. V 99—Στραβ. C 448.

Θυρέα ἢ Θυραία ;

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπιβάλλεται νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος τῆς μὴ ὑπαρξάσης πόλεως Θυραίας παρὰ τὰς προβαλλομένας δυσχερείας. Τοῦτο ἀπαντᾷ ὡς Θυρέη παρ' Ἡροδότῳ (137), Θυρέα παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ (138). Πλουτάρχῳ (139), Παυσανίᾳ (140), Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (141), Σιμωνίδῃ (142), Νικάνδρῳ τῷ Κολοφωνίῳ (143), Γαιτουλικῷ (144), Plinius (145), Statius (146), ὡς Θυρέαι παρ' Ἡροδότῳ, Ἰσοκράτει (147), Διοδώρῳ (148), Στράβωνι (149), Δαμαγήτῳ (150) καὶ Χαιρήμονι (151), ὡς Θυραῖαι παρὰ τῷ Στοβαίῳ (152), καὶ Θυρῇ παρὰ τῷ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (153).

Ἡ διὰ τοῦ ε γραφὴ τοῦ ὀνόματος φαίνεται πλημμελής, διότι ἐμφανίζεται ὡς θηλυκὸν ἀνυπάρκτου ἐπιθέτου θύρεος, πᾶσα δὲ ἀναφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὸ θυρεὸς ἀποτελεῖ σοφιστικὸν ἐγχείρημα. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν συνδεθῇ πρὸς τὴν λέξιν θύρα, πάλιν τὸ ε ἀπορρίπτεται, δεδομένου ὅτι εἰς τὴν λέξιν ταύτην ἀνάγεται τὸ ὄνομα θυραῖος (154), μὴ δικαιολογοῦν ὅμως σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ τοπωνύμιον, ἀπαιτεῖται δὲ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια μεγάλη, προκειμένου νὰ συνδεθῇ ἡ λέξις πρὸς τὸ ὄνομα θυραία (155), καθ' ὅσον οὐδὲν δικαιολογεῖ τοιοῦτόν τι.

Ἀπορριπτομένης οὕτω τῆς διὰ τοῦ ε γραφῆς τοῦ ὀνόματος (156) καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν λέξιν θύρα καὶ τὰ παράγωγα αὐτῆς, τὸ ἔτυμον τούτου πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἀλλαχοῦ.

1) Ἐπειδὴ ἡ Θυραία τυγχάνει πεδιὰς εὔφορος—«ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ μὲν καθήκουσα ἐπὶ θάλασσαν καὶ δένδρα, ἐλαίας μάλιστα, ἀγαθὴ τρέφειν γῆν» κατὰ τὸν Παυσανίαν (157)—, οἱ δὲ μεγάλοι ἀγῶνες τῶν Ἀργείων καὶ Σπαρτιατῶν ὠφείλοντο εἰς τὸ γόνιμον τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, θὰ ἠδύνατό τις νὰ ταυτίσῃ τὸ ὄνομα πρὸς τὸ θηλυκὸν τοῦ ἐπιθέτου θοραῖος (158), ὅπερ ἐτύγχανε καὶ ἐπώνυμον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τῆς αὐξήσεως διὰ τὴν ζωογόνον δύναμιν τοῦ ἡλίου (159), ὅστις παρὰ τοῖς Λάκωσιν ἐκαλεῖτο καὶ Θοράτης (160).

Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ περιοχὴ ἀρχῆθεν ἐτύγχανεν Ἀρκαδική, δυνάμεθα νὰ

---

137. 138. 139. 140 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152 καὶ 153. ; Αἱ παραπομπαὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις

154. «Ξένος· ὁ ἔξω τῆς θύρας». Σουΐδας.

155. «Ὁ ξένος, ὁ ἀλλότριος, ὁ ἐξωτικὸς» Ἡσύχ.
«Καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο οἰκιῶν θύρα» Ἡσύχ.
«Θύρα καὶ Θυραία διαφέρει. Θύρα μὲν γάρ ἐστιν ἐξ ἀρχῆς γενομένη, θυραία τὸ δὲ μέλλον πρὸς ἐκκοπὴν θύρας μέγεθος». Ἀμμών. 71. Ὡσαύτως ἐν 72: «Θύρα καὶ θυραία διαφέρει. Θύρα μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐπίθεμα τὸ ἐκ σανίδων, θυραία δὲ τὸ ἄνοιγμα αὐτὸ καὶ τὰ χαλάσματα τῆς θύρας».

Καὶ Ἐλευσῖνος ἐπιγραφή: «διαλείπων θυραίας κατὰ τὸ πλάτος τῆς σκευοθήκης». (I G. 2², 1668 στίχ. 22)·
καὶ: «θύρας ἐπιθήσει τῆι σκευοθήκηι ἁρμοττούσας εἰς τὰς θυραίας» (ἔ. ἀ. 23)·
καὶ παρὰ Φωτίῳ: «θυραίαν (Κώδ. θυρέαν) τὴν τοῦ μεσοτοίχου διακοπήν». (98, 5).

156. Περίεργος ἡ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ (VIII III, 3) δι' ε τοῦ ὀνόματος γραφή, ἐφ' ὅσον: «δόξῃ δὲ τῶν Ἀρκάδων καὶ ἡ Θυρέα ἐν τῇ Ἀργολίδι γῇ καὶ ὁ Θυρεάτης καλούμενος κόλπος ἀπὸ τοῦ Θυραιάτα τούτου τὰ ὀνόματα ἐσχήκασι».

157. II 38, 4.

153. Θοραῖος πυρήν: (Νικάνδρ. «Θηριακά» 583).

159. Λυκόφρ. 372 «Τὸν θοραῖον . . . θεόν»· «σπερμογόνον καὶ γεννητικὸν» (Σχολ.).

160. Ἡσύχιος.

θεωρήσωμεν δυνατὴν τὴν τροπὴν τοῦ ἐπιθέτου θοραῖος εἰς θυραῖος κατὰ τὰ ἐν τῇ αἰολικῇ κρατοῦντα (161), καίτοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ λύσις αὕτη τυγχάνει ἐξεζητημένη.

2) Ἐπειδὴ ἡ θυραιατικὴ πεδιὰς κατὰ σημαντικὸν μέρος κατέχεται ὑπὸ τοῦ ἔλους «Μουστὸς» καὶ τῶν παρὰ τοῦτο μικροτέρων ἑλῶν, τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς προέρχεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ βαλτώδει ἐδάφει ἀφθόνως φυομένου θρύου κατ' ἀρχὴν ὡς θρυαία (γῆ). Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιοχὴ αὕτη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ στ' αἰῶνος, καθ' Ἡρόδοτον δὲ καὶ πρὸ τῆς μάχης τῶν λογάδων, ὑπετάχθη εἰς τοὺς Δωριεῖς, τὸ ὄνομα εὐχερῶς διὰ τὴν καὶ ἐν τῇ δωρικῇ διαλέκτῳ ἀπαντῶσαν μετάθεσιν (162) μετατρέπεται εἰς θυραίαν, ἐὰν δὲ δὲν θεωρήσωμεν τοῦτο ὡς Δωρικόν, ἀλλ' ὡς Ἀρκαδικόν (163),—ἡ περιοχὴ ἐτύγχανεν ἀρκαδικὴ ἀρχικῶς—τὸ πρᾶγμα δὲν μεταβάλλεται, δοθέντος ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρκαδικῇ διαλέκτῳ ἀπαντᾶ ἡ μετάθεσις (164).

Τῶν ἐκδοχῶν τούτων θεωροῦμεν τὴν δευτέραν ὡς βεβαίαν, διότι καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη καταφυγῆς εἰς τὴν μεταφορὰν ἐν τῇ ἐτυμολογήσει τοῦ ὀνόματος, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἄλλα ἐδάφη εὔφορα ὑπῆρξαν μὴ φέροντα τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπῆρχε καὶ πόλις Μεσσηνιακὴ ὀφείλουσα τὸ ὄνομά της εἰς τὸ φυτὸν τοῦτο (165). Ἄλλως τε αἱ Κῶμαι Ἀνθήνη, Νηρὶς καὶ Εὔα ὀφείλουσι τὰ ὀνόματά των εἰς οὐσιῶδες γνώρισμα τοῦ χώρου αὐτῶν.

Ἴσως τὸ ὄνομα Ὀθρυάδης, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς περιωνύμου μάχης τῶν 600 ἐπιλέκτων, ἐνισχύει τὴν ἄποψιν ταύτην, διότι οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι τοῦτο ἀρχικῶς ἦτο Θρυάδης, λαβὸν τὴν τελικὴν αὐτοῦ μορφὴν ἐκ συνεκφορᾶς του μετὰ τοῦ ἄρθρου, τῆς ψιλώσεως ὀφειλομένης εἰς ἀνομοίωσιν· πράγματι μόνον τέκνον τῆς Θυραίας ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ τοιοῦτον φανατικὸν πατριωτισμόν, ὥστε διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τὸ τρόπαιον τὴν «κατ' Ἀργείων» ἐπιγραφήν (166).

Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιβαλλομένη δι' αι τοῦ ὀνόματος γραφὴ ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ κωδίκων. Οὕτως ἐκ τῶν τοῦ Ἡροδότου ὁ Vaticanus D 2369, μεμβράνινος, τοῦ 11ου αἰῶνος, ἐν VI 76 παρέχει τὴν γραφὴν Θυραία, ἐκ τῶν τοῦ Θουκυδίδου ὁ Cisalpinus ἢ Italus (Suppl. Gr. 255) μεμβράνινος τοῦ 11ου ἢ 12ου αἰῶνος καὶ ὁ Vaticanus 126, μεμβράνινος τοῦ 11ου αἰῶνος, ὁμοίως τὴν γραφὴν Θυραία καὶ Θυραιάτις, ἐκ τῶν τοῦ Παυσανίου οἱ Leidensis Ms Gr. N. 16 K. χαρτῷος τοῦ 15ου αἰῶνος, Riccardinus, Parisinus 1399 (τοῦ 16ου αἰῶνος), Angelicus 2 C II Θυραιᾶτιν, ἐν ᾧ ὁ Mosquensis Θυραιάτιν, πάντες δὲ οἱ ἐν XI 9, 12 τοῦ περιηγητοῦ Θυραίας, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Στοβαίου ὁ Escurialensis

161. Ἄγυρις, ὄρνις κλπ. Ἐν τῇ Ἀρκαδικῇ ἡ τροπὴ τοῦ ο εἰς υ παρατηρεῖται πρὸ ἐνρίνου—τὸ αὐτὸ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς Μεγάρων, ὅπου: ὀνύματα, Ὀνυμακλῆς κλπ., τῆς Ἀργολίδος, ἔνθα Ὀνυμ(ακ)λέος κλπ. (H. Collitz: Sammlung der Griech. dial.—Inschrieften, 1884, τ, 4, 3 336, 426· πρβλ. καὶ Ot. Hoffmann: Die Griech. dial. II 440—403)—ἢ κατόπιν τοῦ ε, ἀπαντῶντος ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἑνὸς μόνου παραδείγματος τοῦ ὀνόματος Θεύφιλος (F. Bechtel: Die Griech. dial., Ark. Dial. 1 7, 323)· τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ Λεσβιακῇ, ὅπου Θευγένης, Θευγένειος, Θεύδωρος, Κλευπάτρα (ἔ. ἀ. Lesb. dial. 11, 18). Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ ο εἰς υ πρβλ. καὶ Schwyzer, Griech. Gramm. 1, 351 καὶ Cezeune, Traité de phonétique Greque² 169, σημ. 2.

162. Βαρδύτερος ἀντὶ βραδύτερος καὶ βάρδισται ἀντὶ βράδισται «κἄμμες βαρδύτερον τὰ ποτήμενα συλλάβην». «Βάρδισται μακάρων ὧραι φίλαι, ἀλλὰ ποθειναί» Θεοκρ. 29, 30 καὶ 15, 104.

163. Τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον, καθ' ἃ ὁ Παυσανίας (VIII 3, 3) μαρτυρεῖ.

164. Ἐν ἐπιγραφαῖς Τεγέας: δαρχμάν, δαρχμάς, δαρχμαῖς (F. Bechtel: Gr. dial. Berlin 1924, I 337 § 26).

165. «Θρύον, πόλις τῆς Μεσσηνίας, ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων θρύων ὁμωνύμως τῷ φυτῷ λεγομένη» (Στεφ. Βυζαντ.).

166. Στοβ. Z 67 (ἐκ τοῦ Θησέως)· Λουκ. Χάρ. ἢ Ἐπισκ. 24 σημ. 6 τῆς παρούσης. Πρβλ. Πλουταρχ. Ἠθικὰ 306, B.

LXXX (κατὰ παραβολὴν τοῦ G. Dindorfius), μεμβράνινος τοῦ τέλους τοῦ 11ου ἢ ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰῶνος, καὶ ὁ Parisinus Gr. 1984 τοῦ 14ου αἰῶνος, χαρτῷος, Θυραία, τοῦ Hense ἐν Ioann. Stob. Anthol. libri duo, Vol. I, Berolini 1894, προτιμῶντος τὴν διόρθωσιν τοῦ Meineke Θυρέα, τοῦ Holze ὅμως ἐν Ioann. Stob. Flor. Lipsiae 1893 δεχομένου τὴν γραφὴν Θυραία.

Θυραία, ἄρα, κατ' ἀρχὰς ἐδήλου τὴν ἔχουσαν ὡς γνώρισμα θεμελιῶδες τὸ θρύον χώραν, τοῦ ὀνόματος δὲ τούτου οὐσιαστικοποιηθέντος ἐγεννήθη ὡς ἐθνικὸν καὶ ὁ ὅρος Θυραιᾶτις κατὰ τὰ Τεγέα—Τεγεᾶτις ([167]), Ἱστιαίη—Ἱστιαιῶτις ([168]).

Θυραία, ἑπομένως, καὶ Θυραιᾶτις τυγχάνουσιν ὁτὲ μὲν ἔννοιαι αἱ αὐταί, δοθέντος ὅτι οἱ ἀγῶνες Ἀργείων καὶ Σπαρτιατῶν ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς πρώτης ([169]) ἢ τῆς δευτέρας ([170]), ὁ δὲ Θουκυδίδης ταυτίζει αὐτὰς ἢ κατὰ τὰ ὅρια ([171]) ἢ μετὰ τῆς Κυνουρίας ([172]), ὁτὲ δὲ παράλληλοι, ὧν ἡ μὲν Θυραία ἐδήλου τὸν θρυόεντα τῆς πεδιάδος χῶρον, ἡ δὲ Θυραιᾶτις τὴν ἐκεῖθεν τούτου πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀντερείσματα τοῦ Πάρνωνος ἔκτασιν.

---

167. Θουκυδ. V 65.

168. Ἡροδ. VIII 23, VIII 24, VIII 66—VII 176, VIII 23.

169. Ἡροδ. I 82, I—Στραβ. VIII 6. 17—Παυσαν. X 9, 12—Σωσίβιος: (παρ' Ἀθηναίῳ IE 678b)—Ἀποστ.: Συν. Παρ. καὶ Συνθ.: V 68—Στοβ. Z' 67.

170. Παυσαν. III 7, 5—Πλουτ. Ἠθικ. 306 6'.

171. VI 95—II 27, 2—IV 56, 2.

172. V 14—V 41, 2.